

BAB 1: KEDATANGAN KUASA BARAT

1.1 KESTABILAN DAN KEMAKMURAN NEGARA

1. Apakah maksud kestabilan?

- ✓ *Sistem Pemerintahan*
  - Sistem Pemerintahan Beraja
  - Hierarki Pemerintahan Negeri Sembilan
  - Sistem Pemerintahan Sarawak
  - Sistem Pemerintahan Sabah
- ✓ *Perundangan*
  - Undang undang bertulis
  - Contoh: Hukum Kanun Melaka
  - Undang tidak bertulis
  - Contoh: Adat Perpatih
- ✓ *Hubungan luar*
  - Dengan negara luar
  - Politik, ekonomi, sosial
  - Memanfaatkan hubungan dengan pedagang
  - Kebijaksanaan pemerintah

2. Apakah maksud kemakmuran?

- ✓ *Hasil Bumi, Hasil Alam*
    - Bijih timah, emas, perak
    - Hasil hutan; rempah ratus, damar, rotan
    - Hasil hutan; kayu kayan, gaharu, cendana.
    - Hasil laut; sirip ikan yu, timun laut
  - ✓ *Memanfaatkan Hasil Alam*
    - Sifat kreatif, kemahiran tinggi
    - Hasil kraf tangan
    - Daun mengkuang, daun pandan, daun nipajh
    - Menenun dan menyulam
  - ✓ *Sistem Ekonomi*
    - Perdagangan dan pelabuhan
    - Timbang, Sukat dan Ukur
    - Mata wang
    - Sistem Percukaian
  - ✓ *Kegiatan Intelektual*
- Formal
- **Istana** – hal pentadbiran, politik
  - **Masjid surau** – Bacaan solat, tajwid, hadis
  - **Pondok** – al-Qurn, ilmu hadis, bahas Arab
  - **Madrasah** – Sukatan pelajaran, secara kelas, diawasi mudir

- Bahasa melayu dan tulisan jawi

Tidak Formal

- Kemahiran bercucuk tanam, menangkap ikan, bertukang
- Ilmu agama, pekerti mulia
- Pantun, syair, peribahasa berbentuk tauladan
- Matlamat; membolehkan berdikari
- Amalan dan kepercayaan turun temurun

1.2 FAKTOR KEDATANGAN KUASA BARAT

3. Apakah faktor kedatangan kuasa barat abad ke 16?

- ✓ *Barangan Mewah*
  - Rempah ratus, minyak wangi, emas, perak
  - Dari China seperti teh, sutera, tembikar
- ✓ *Pusat Pengumpulan Barang*
  - China mahukan emas, perak, bijih timah yang boleh dijumpai di Kepulauan Melayu
- ✓ *Pelabuhan Persinggahan*
  - Angin monsun
  - Berlindung sementara perubahan angin
  - Mengisi bekalan makanan, baiki kapal

4. Apakah faktor kedatangan abad ke-17-20?

- ✓ *Revolusi Perindustrian*
  - Abad 17,18- Membolehkan barangan dikeluarkan secara besaran. Mencari pusat untuk bekalkan bahan mentah
- ✓ *Industri Kereta*
  - Kemunculan kereta dan tayar menambah permintaan getah asli.
- ✓ *Kesuburan tanah, Hasil Bumi*
  - Tanah luas, subur, iklim sesuai. Kaya dengan hasil bumi; emas, bijih timah
- ✓ *Terusan Suez*
  - Mempercepat urusan perdagangan. Perdagangan semakin bertambah
- ✓ *Industri megetin*
  - Megetin makanan, minuman, bumbung rumah dan tong minyak. Harag bijih timah melambung
- ✓ *Kapal Wap*
  - Membawa muatan banyak, menjimatkan masa dan kos. Penghantaran barang murah.

- ✓ *Saingan Kuasa Barat*
  - Britain, Jerman, Perancis, Sepanyol, Amerika Syarikat. Sanggup berperang
- ✓ *Ciptaan Telegraf*
  - Membolehkan menghubungi ejen dengan cepat.
- ✓ *Beban Orang Putih*
  - Tanggungjawab mereka, dan tugas mereka. "Tugas Menyebarkan Tamadun

1.3 PERSAINGAN KUASA BARAT MENDAPATKAN TANAH JAJAHAN

5. Apakah kuasa barat yang ingin meluaskan kuasa?

- ✓ Perancis – Indochina
- ✓ Rusia- Ujung Salang
- ✓ Jerman – Langkawi
- ✓ Amerika Syarikat – Terengganu
- ✓ Brooke – Sarawak
- ✓ SBUB – Sabah
- ✓ Belanda – Hindia Timur
- ✓ Portugis – Timur Leste
- ✓ Sepanyol – Sulu
- ✓ British – Brunei

1.4 PERBEZAAN STRATEGI KUASA BARAT

6. Apakah strategi yang digunakan barat untuk meluaskan kuasa?

- ✓ *Manipulasi*
  - Mengatur sesuatu dengan bijaksana, sehingga mencapai tujuan yang dikehendaki.
- ✓ *Ugutan/Desakan*
  - Menakutkan, menyatakan akan melakukan sesuatu atau mengugut.
- ✓ *Tipu Helah*
  - Menganakan pengaruh, tipu helah untuk mendapatkan sesuatu.
- ✓ *Perjanjian*
  - Seseorang atau dua orang pihak saling berjanji untuk sesuatu hal.
- ✓ *Pakatan*
  - Kerjasama antara dua pihak untuk melakukan sesuatu.

- ✓ *Pajakan*
  - Kontrak bagi orang lain menggunakan atau menduduki sesuatu dengan tempoh dan bayaran
- ✓ *Serangan Fizikal*
  - Menyerang, menyerang balas, melancarkan serangan ke atas pihak lawan.

7. Apakah perbezaan strategi British dan Belanda?

- ✓ *British*
  - Manipulasi
  - Ugutan/Desakan
  - Tipu Helah
  - Perjanjian
  - Pakatan
  - Pajakan
  - Serangan Fizikal
- ✓ *Belanda*
  - Serangan Fizikal
  - Pakatan
  - Perjanjian

BAB 2; PENTADBIRAN NEGERI-NEGERI SELAT

2.1 PERLUASAN KUASA BRITISH DI PULAU PINANG, SINGAPURA, MELAKA

1. Jelaskan latar belakang Pulau Pinang, Singapura dan Melaka sebelum kedatangan kuasa British.

- ✓ *Pulau Pinang*
  - Wilayah Kesultanan Kedah
  - Pelabuhan dagang serantau
  - Batu Uban; pelabuhan terawal
  - Dianugerahkan oleh Sultan Kedah kepada orang Sumatera kerana membantu menentang Siam.
- ✓ *Singapura*
  - Wilayah Kesultanan Johor Riau
  - Ditadbir oleh Temenggung Abdul Rahman
  - Pemerintah Kesultana Johor Riau ; Sultan Abdul Rahman bersemayam di Lingga
- ✓ *Melaka*
  - 1511 - Kesultanan Melayu Melaka ditawan Portugis
  - 1641 – Belanda mengalahkan Portugis
  - Pusat pengumpulan hasil
  - Belanda mementingkan Betawi

2. Apakah faktor kedatangan kuasa British ke Pulau Pinang?

- ✓ *Pusat Pengumpulan Barang*
  - British ingin Teh dari China
  - China perlukan emas, bijih timah, rempah ratus sebagai tukaran.
  - British perlukan tempat untuk kumpulkan barang
- ✓ *Pelabuhan Persinggahan*
  - Pelabuhan diantara China dan India
  - Membaiki kapal, bekalan makanan
  - Berindung dari angin monsun
- ✓ *Pangkalan Tentera*
  - Pangkalan di Bombay, sukar mengawal Madras
  - Mempertahankan petempatan India daripada ancaman Perancis dan Belanda.

3. Jelaskan peristiwa perluasan kuasa di Pulau Pinang.

- ✓ *Perebutan takhta*
  - Sultan Muhammad Jiwa melantik Tunku Abdullah sebagai Raja Muda
  - Kerabat Diraja tidak bersetuju.
  - Meminta bantuan SHTI – Gagal
- ✓ *Ancaman Siam*
  - Siam menuntut kembali penghantaran bunga emas
  - Sultan Kedah rasa tergugat
  - Meminta bantuan SHTI
  - Menawarkan Pulau Pinang
  - Meminta bantuan Francis Light
- ✓ *Tipu Helah*
  - Francis Light berjanji
  - Sultan Abdullah pegang janji, menawarkan pembukaan petempatan di pulau Pinang
  - Prince of Wales
- ✓ *Perjanjian*
  - Siam mengancam Kedah
  - Sultan Abdullah meminta bantuan SHTI
  - SHTI enggan kerana tiada perjanjian.
  - Menyerang Pulau Pinang, Francis Light dapat bantuan SHTI
  - Tewas; Perjanjian 1791 – Iktiraf pendudukan British
  - 1800 – British duduk Seberang Perai

4. Apakah faktor kedatangan kuasa British ke Singapura?

- ✓ *Masalah*
  - Pulau Pinang terletak di utara Selat Melaka
  - Bangkokulu berada di luar laluan utama perdagangan
  - Kapal berlabuh di Pelabuhan Betawi, Riau, Lingga
- ✓ *Kepentingan*
  - Pelabuhan lebih strategik
  - Mengawal kegiatan perdagangan
  - Peranan sebagai pusat pengumpulan hasil ekonomi

5. Jelaskan peristiwa perluasan kuasa di Singapura.

- ✓ *Stamford Raffles*
  - Stamford Raffles dan William Farquhar
  - Perjanjian awal mendirikan petempatan
  - Temenggung Abdul Rahman meminta untuk mendapatkan pengesahan Sultan Abdul Rahman
- ✓ *Isu Pewarisan Takhta*
  - Tengku Hussein diketepikan daripada menjadi Sultan kerana tidak menghadiri permakaman Sultan Mahmud Shah III
  - Tengku Abdul Rahman ditabalkan
  - Mendapat sokongan Belanda dan Bugis
- ✓ *Manipulasi*
  - Stamford Raffles memanipulasi isu tersebut
  - Menjemput Tengku Hussein ke Singapura
  - Disyiharkan Sultan Johor Riau
  - Kesultanan Johor Riau mempunyai dua Sultan
- ✓ *Perjanjian*
  - 6 Februari 1819 – Sultan Hussein dan TAR
  - Petempatan British di Singapura diiktiraf
  - 2 Ogos 1824 – Residen John Crawfurd bersama Sultan Hussein dan TAR
  - Singapura diserahkan selama lamanya kepada British

6. Jelaskan faktor pakatan British-Belanda diadakan?

- ✓ *Tamatkan pertikaian*
  - British – majukan Singapura
  - Belanda – dakwa Singapura dibawahnya
  - Menuntut Singapura berundur
- ✓ *Dasar persahabatan*
  - Kedudukan Belanda Britain dekat
  - Perancis jadikan Belanda pangkalan serang Britain
  - British menjaga jajahan Belanda
- ✓ *Penyelesaian pedamaian*
  - Mengelakan berperangan
  - Tidak mahu terbeban dengan kewangan
  - Rundingan pedamaian

8. Apakah kesan pakatan British-Belanda?

- ✓ Temetri Perjanjian London 1824
- ✓ Menamatkan pertikaian
- ✓ British menguasai Melaka dengan pertukaran wilayah bersama Belanda

2.2 PERJANJIAN LONDON 1824 DAN KESANNYA

9. Apakah syarat perjanjian London 1824?

- ✓ *British*
  - Berundur dari Sumatera
  - Menyerahkan Bangkahulu kepada Belanda
  - Tidak membuka petempatan baharu di Kepulauan Riau dan Lingga dan kepulauan lain di selatan Singapura
- ✓ *Belanda*
  - Iktiraf petempatan British di Singapura
  - Menyerahkan Melaka dan jajahan takluknya kepada British
  - Tidak membuka petempatan baharu di Tanah Melayu

10. Apakah kesan Perjanjian London 1824

- ✓ *Pembahagian Alam Melayu*
  - Dua lingkungan pengaruh barat
  - Selat Melaka dan Selat Singapura dijadikan pemisah
  - Mengutamakan kepentingan mereka, meinggirkan kerajaan alam melayu
  - British – Tanah Melayu
  - Belanda – Hindia Timur Belanda
- ✓ *Selat Melaka Dibawah British*
  - Perdagangan dikuasai oleh British
  - Tiga pelabuhan; Pulau Pinang, Melaka, Singapura.
  - Buka peluang British meluaskan kuasa
- ✓ *Perpecahan Empayar Kesultanan Johor Riau*
  - Singapura menjadi tanah jajahan British
  - Perjanjian Ogos 1824 – Singapura diserahkan kepada British
  - Berakhir Kesultanan Riau Lingga
  - Institusi Kesultanan Riau Lingga di hapuskan Belanda.
  - Pengisytiharan Kedaulatan Pahang.
  - Bendahara Tun Ali membebaskan Pahang

2.3 PEMBENTUKAN NEGERI NEGERI SELAT

11. Jelaskan pembentukan Negeri Negeri Selat.

- ✓ *Pentadbiran sendiri*
  - P. Pinang ditadbir Persuruhjaya
  - Singapura ditadbir Residen
  - Melaka ditadbir oleh Residen Konsolur
- ✓ *Tujuan Pembentukan*
  - Menjimatkan perbelanjaan
  - Menyeragamkan pentadbiran
- ✓ *Kepentingan Pembentukan*
  - Penguasaan laluan perdagangan
  - Pelabuhan bebas
  - Pusat pengumpulan hasil
  - Pintu masuk buruh
  - Penanaman modal pelabur luar

2.4 PENTADBIRAN NEGERI NEGERI SELAT

12. Bagaimanakah pentadbiran Negeri Negeri Selat dibawah SHTI dan Pejabat India?

- ✓ *SHTI di India*
  - Diketuai Gabenor
  - Residen Konsular membantu
  - P.Pinang pusat pentadbiran pertama.
- ✓ *Pejabat India*
  - Undang undang British dikuatkuasa
  - Pemberontkan berlaku di Pejabat India
  - Pejabat India tidak beri perhatian
  - Pedagang tidak puas hati

13. Apakah faktor permindahan pentadbiran ke Pejabat Tanah Jajahan London?

- ✓ Tiada wakil NNS dalam Majlis Perundangan
- ✓ Pejabat India gagal kawal rompak
- ✓ Pejabat India mahu menggunakan wang rupee India
- ✓ Ingin mengenakan cukai pelabuhan
- ✓ Menjadikan NNS tempat buangan banduan

BAB 3: PENTADBIRAN NEGERI NEGERI MELAYU BERSEKUTU

3.1 KEKAYAAN HASIL BUMI DI PERAK, SELANGOR, NEGERI SEMBILAN DAN PAHANG

1. Jelaskan tentang kekayaan hasil bumi di Perak, Selangor, Negeri Sembilan dan Pahang.

✓ *Bijih Timah*

- Abad 15 – Perlombongan di lembah sungai, kegunaan tempatan dan diperdagang, surat tauliah.
- Abad 16, 17 – Perak, tertumpu di Sungai Perak, Kuala Kangsar, Kelian Intan.
- Abad ke 18 – Perak, di Larut, Terong, Beruas. Selangor di Kuala Sungai Selangor.
- Abad 19 – Perak, di Larut, Lembah Kinta. Selangor, di Jugra, Kuala Lumpur, Lukut.

✓ *Emas*

- Di kawasan Jalur Emas, sebahagian besar di Pahang.
- Lokasi – Sungai Tembeling, Sg Jelai, Sg Semantan
- Raub, Tui, Tersang, Selinsing
- Abad 16, 17 – Mendulang, melampau; orang Melayu, Asli
- Abad 18 – Melampau; orang Cina
- Abad 19 – Lombong dedah, lombong bawah tanah ; orang Eropah

3.2 PERLUASAN KUASA BRITISH

2. Jelaskan strategi manipulasi yang digunakan British di Perak.

✓ *Perang Larut*

- Ramai pelombong cina, berlaku pergaduhan Ghee **Hin dan Hai San**
- Pergaduhan menjejaskan perdagangan
- Golongan pelabur Eropah meminta British campur tangan

✓ *Perebutan Takhta*

- **Raja Abdullah (Raja Muda)** tidak ditabalkan menjadi Sultan kerana tidak hadir upacara permakaman
- **Raja Ismail (Raja Bendahara)** ditabalkan
- **Raja Yusuf (Raja di Hilir)** menuntut hak
- Andrew Clarke campur tangan, menyokong Raja Abdullah dan menamatkan perang Larut.

3. Jelaskan strategi maipulasi British di Selangor.

✓ *Perang Klang*

- **Raja Abdullah**; dapat hak mentadbir Klang dari Sultan – berjaya memajukan Klang
- **Raja Mahadi**; putera Raja Sulaiman (petadbir Klang) – menuntut hak mentadbir Klang yang sebelum ini di bawah ayahandanya.
- **Tunku Kudin** mendapat bantuan British untuk tamatkan perang

4. Jelaskan strategi manipulasi di Negeri Sembilan.

• *Persaingan pembesar*

- Sungai Linggi laluan penting; dapat hak memungut cukai
- **Persaingan Pembesar**
- Antara Dato Kelana, Dato Syahbandar dan Dato Muda Linggi
- Dato Kelana mendapat bantuan British mengalahkan Dato Syahbandar
- British memperoleh hak mengutip cukai

5. Jelaskan strategi desakan di Selangor.

✓ *Rompakan Kapal Dagang British*

- Dirompak berdekatan perairan Kuala Langat

✓ *Serangan Rumah Api ; 1874, di Tanjung Rachado*

- Mendesak Sultan atas alasan gagal mengawal dan mewujudkan keselamatan perairan Selangor

6. Jelaskan strategi desakan di Pahang.

- ✓ Kematian lelaki berbangsa Cina bernama Goh Hui
  - Tiada kekacauan berlaku
  - British tiada ruang untuk campur tangan
  - Sultan Ahmad amat berhati hati dengan rundingan
  - 1887- British meminta bantuan Sultan Abu Bakar
  - 1888- Kematian lelaki berbangsa Cina bernama Goh Hui yang didakwa rakyat British di perkarangan Istana.
  - Sultan Pahang dipaksa menerima perlindungan British
  - Atas alasan, Sultan tidak mampu mewujudkan keadilan dan kententeraman awam

7. Jelaskan strategi perjanjian yang digunakan oleh British.

Perjanjian Pangkor 1874

- Raja Abdullah diiktiraf Sultan Perak
- Raja Ismail dibenar memakai gelaran Sultan Muda
- Sultan menerima seorang Residen
- British berkuasa penuh ke atas pungutan cukai di Perak

Perjanjian British-Selangor 1875

- British membantu Sultan memerintah negeri
- British menghantar J.G Davidson menetap di Klang dan Frank Swettenham menetap di Langat untuk embantu pentadbiran Selangor

Perjanjian British-Sg Ujong 1874

- Dato Kelana diiktiraf pemerintah Sg ujong
- British mempunyai kuasa penuh memungut cukai di Sg Linggi

Perjanjian British-Pahang 1887

- British menempatkan seorang wakil yang mempunyai kuasa seperti pegawai konsul di Pahang
- British bertanggungjawab menjaga keamanan Pahang

- Pahang tidak membenarkan membuat perjanjian dengan kerajaan asing tanpa kebenaran British

8. Apakah itu Sistem Residen?

✓ Peranan

- Menasihati Raja-Raja Melayu dalam semua hal ehwal pentadbiran kecuali berkaitan dengan agama Islam dan adat Melayu
- Semua nasihat hendaklah dipatuhi dan diikuti.

✓ Residen Negeri

- Perak – J.W.W. Birch
- Pahang – J.P. Rodger
- Selangor – J.G. Davidson
- Negeri Sembilan – Martin Lister

✓ Ciri ciri

- Kedudukan sultan dan pembesar negeri dikekalkan
- Nasihat British mesti diterima dan Sultan tidak lagi boleh membuat undang undang
- Sultan dan pembesar kehilangan kuasa pentadbiran dan pungutan cukai.
- Residen mengambil alih pentadbiran
- Jabatan jabatan dan sistem bercorak British digunakan

3.3 PEMBENTUKAN NEGERI NEGERI MELAYU BERSEKUTU

9. Apakah ciri-ciri Negeri Negeri Melayu Bersekutu?

- Gabungan Perak, Selangor, Negeri Sembilan dan Pahang
- Residen Jeneral sebagai ketua pentadbiran kerajaan persekutuan
- Raja-raja Melayu menerima nasihat Residen Jeneral dalam semua perkara kecuali yang berkaitan agama Islam dan adat Melayu
- Kuala Lumpur mrnjadi pusat pentadbiran
- Juga dikenali sebagai Persekutuan 1896

10. Apakah faktor pembentukan Negeri Negeri Melayu Bersekutu?

- ✓ *Mengatasi Kelemahan Sistem Residen*
  - Tiada panduan jelas
  - Semakin berkuasa
  - Raja dan pembesar tidak berpuas hati kerana kehilangan kuasa
- ✓ *Menyeragamkan Pentadbiran*
  - Mempunyai undang undang sendiri
  - Kemajuan negeri tidak seimbang
  - Memerlukan pentadbiran cekap
- ✓ *Menjamin Keselamatan Negeri*
  - Pasukan keselamatan sendiri
  - Menjaga keamanan tanpa bantuan luar
- ✓ *Menangani Masalah Kewangan Negeri Pahang*
  - Gabungan negeri negeri Melayu kaya
  - Perak, Selangor, Negeri Sembilan dapat membantu mengurangkan beban kewangan negeri Pahang

- British membentuk Durbar
- Mendapatkan sokongan Raja raja Melayu

3.4 PENTADBIRAN NEGERI NEGERI MELAYU BERSEKUTU

11. Bagaimanakah pentadbiran Negeri Negeri Melayu Bersekutu melalui Majlis Mesyuarat?

- ✓ *Majlis Mesyuarat Negeri*
  - Ditubuhkan selepas British campur tangan
  - Dipengerusikan oleh Raja Melayu
  - Menggubal undang undang dan membantu pentadbiran
  - Tidak lagi berkuasa selepas NMMB ditubuhkan
  - Pentadbiran diambil alih Residen Jneral
  - Kuasa Raja Melayu terhakis
- ✓ *Majlis Mesyuarat Persekutuan*
  - 1909 – British menandatangani perjanjian bersama Raja Raja Melayu
  - Berkuasa meluluskan undang undang di Negeri Negeri Melayu Bersekutu
  - British mengawal undang undang dan kewangan
  - Kuasa diberikan kepada Persurujaya Tinggi British
  - Menjejaskan kewibawaan Raja raja Melayu sebagai ahli biasa

BAB 4: PENTADBIRAN NEGERI NEGERI MELAYU TIDAK BERSEKUTU

4.1 PEMERINTAHAN KESULTANAN PERLIS, KELANTAN, TERENGGANU, KEDAH DAN JOHOR

1. Jelaskan tentang pemerintahan Kesultanan Perlis.

- ✓ *Latar Belakang*
  - Terpisah daripada Kedah 1842
  - 1843 – Maharaja Siam iktiraf Syed Hussin Jamalullail sebagai Raja Perlis
  - Istiadat pengisytiharan diadakan
- ✓ *Pentadbiran*
  - Pentadbiran daripada kalangan pembesar tempatan
  - Raja Muda – Tuan Syed Abdullah
  - Perdana Menteri – Dato Arau
  - Dibahagikan kepada 22 buah mukim
- ✓ *Hubungan Luar*
  - Hubungan dengan Siam
  - Strategi untuk tidak diganggu gugat kuasa lain
- ✓ *Perundangan*
  - Berdasarkan Undang Undang Kesultanan Kedah
  - Menitik berat kebajikan masyarakat

2. Jelaskan pemerintahan Kerajaan Kedah.

- ✓ *Latar Belakang*
  - Bermula pada abad ketujuh – kerajaan terawal
  - Pertapakan Islam pada abad ke 12
  - Sistem pemerinthan Islam
- ✓ *Pentadbiran*
  - Diketuai oleh seorang Sultan, pembesar dan disokong undang – undang
  - Pembahagian wilayah
  - Mukim-mukim yang dikendalikan dalam kalangan penghulu
- ✓ *Hubungan Luar*
  - Menjalinkan hubungan luar dengan Siam – strategi mempertahankan negeri
  - Hubungan diplomatic, pentadbiran dan kewangan

- ✓ *Perundangan*
  - *Kanun undang-undang Kedah pertama 1650 – memberi hak kepada raja dan pemerintah*
  - *Lima bab undang-undang*
  - *Undang-undang 1060H*
  - *Tembera Dato Seri Paduka Tuan 1075*
  - *Hukum Kanun Dato Setar, Adat Bunga Emas*
  - *Adat Kebesaran, Pada Masa Tabal, Orang Besar*
  - *Adat Meminang dan Undang undang 1199*

3. Jelaskan pemerintahan Kesultanan Kelantan

- ✓ *Latar Belakang*
  - Wujud sebelum abad ke 17
  - Long Yunus berjaya menyatukan Kerajaan Kelantan
  - Pertelingkahan antara Kelantan dan Terengganu
  - Memnuat persetujuan dengan Siam – mengelakkan ancaman Terengganu
- ✓ *Pentadbiran*
  - Sultan dibantu pembesar.
  - Sistem Jemaah Menteri
  - Dibahagikan kepada jajahan
  - Peringkat bawah, dijalankan oleh Tok Kweng
- ✓ *Hubungan Luar*
  - Hubungan dengan kerajaan Siam
  - Menjalinkan hubungan dengan Terengganu, Kedah, Patani
- ✓ *Perundangan*
  - Perlaksanaan undang-undang syarak
  - Pemerintahan Sultan Muhammad

4. Jelaskan tentang pemerintahan Kesultanan Terengganu

- ✓ *Latar Belakang*
  - Sultan Zainal Abidin I
  - Negeri paling akhir menerima Penasihat British
- ✓ *Pentadbiran*
  - Sultan dibantu oleh pembesar
  - Sistem penghulu
  - Sultan Zainal Abidin III dibantu oleh Tengku Musa, Tuan Hitam dan Che Abdul Rahim
  - Dato Mata Mata – menyambut kedatangan pelawat
  - Sistem Jemaah Mesyuarat Kerajaan
- ✓ *Hubungan Luar*
  - Hubungan dengan kerajaan Siam
  - Menjalinkan hubungan dengan Kelantan, Patani, Johor
  - Membolehkan Terengganu diakui berdaulat
- ✓ *Perundangan*
  - Berasaskan prinsip keadilan Islam
  - Tengku Musa – Ketua Jabatan Mahkamah
  - 1911 Undang Undang Bagi Diri Kerajaan Negeri Terengganu
  - Hakim mahkamah dipilih secara teliti

5. Jelaskan pemerintahan di Kesultanan Johor.

- ✓ *Latar Belakang*
  - Keturunan Sultan Melaka berakhir 1699.
  - Kesultanan Johor diperintah oleh keturunan Bendahara
  - Konflik politik membolehkan keturunan Temenggung Daeng Ibrahim menjadi pemerintah
  - Diganti oleh Daeng Abu Bakar
- ✓ *Pentadbiran*
  - Maharaja Abu Bakar, - zaman pemodenan
  - Majlis Jemaah Diraja Johor
  - Dato Seri Amar Diraja, Dato Bentara Dalam
  - Jawatan Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan

- ✓ *Hubungan Luar*
  - Hubungan dengan Terengganu, Perak, Pahang, Selangor
  - Dengan negara luar melalui lawatan ke Eropah dan Jepun
- ✓ *Perundangan*
  - Undang-Undang Tubuh kerajaan

4.2 PERLUASAN KUASA BRITISH

6. Apakah faktor perluasan kuasa British di Kedah, Perlis, Kelantan Terengganu?

- ✓ *Kedudukan Strategik*
  - Penting kepada perdagangan British
  - Kedah dan Terengganu terletak di laluan perdagangan antara Siam dan Singapura.
- ✓ *Menghalang Kemasukan Kuasa Barat*
  - Penampakan usaha kuasa Barat lain untuk campur tangan
  - Perancis, Jerman, Amerika, Rusia
- ✓ *Kemakmuran dan Kekayaan Hasil Bumi*
  - Kedah, Perlis: Pertanian dan penternakan menjadi sumber bekalan makanan
  - Kelantan, Terengganu: Pembuatan
- ✓ *Beban orang Putih*
  - Siam melakukan kekejaman di negeri negeri Perlis, Kedah, Kelantan dan Terengganu
  - Slogan Beban Orang Putih – digunakan British
- ✓ *Menghubungkan Burma dengan Pulau Pinang*
  - British Ingin menghubungkan Burma yang dikuasai dengan Pulau Pinang dan Singapura
  - Pembinaan jalan raya, kereta api dan telegraf di antara Burma dan Pulau Pinang bolehkan British mempunyai rangkaian terus perhubungan India

7. Jelaskan peristiwa kearah Perjanjian Bangkok.

- ✓ *Kearah Perjanjian Bangkok*
  - Negeri negeri Melayu mempunyai hubungan rapat dengan Siam
  - Siam menganggap negeri naungan
  - Negeri Melayu menganggap hantar bunga emas sebagai Persahabatan.
  - Pengaruh Siam kurang menyenangkan British
  - Menyedari konfrontasi bersemuka akan merugikan, British menggunakan strategi perjanjian.
- ✓ *Perjanjian Sulit 1897*
  - 6 April 1897
  - British memastikan tidak ada kuasa lain meluaskan pengaruhnya ke atas Kedah, Kelantan, Terengganu.
  - British mengakui hak pertuanan Siam ke atas negeri tersebut.
- ✓ *Perjanjian Sempadan*
  - 29 November 1899
  - Menetapkan sempadan di antara sempadan negeri Perak, Kelantan, Terengganu, Pahang dan Kedah.
  - Menyelesaikan masalah sempadan diantara Perak dan Reman (Siam)
- ✓ *Perjanjian 1902*
  - 6 Oktober 1902
  - Siam mengawal hubungan luar negeri Kelantan dan Terengganu.
  - Negeri negeri ini tidak boleh menyerahkan konsesi kepada kuasa asing tanpa izin Siam.
  - Langkah penting bagi perluasan kuasa British di Negeri Melayu Utara

8. Jelaskan kronologi Perjanjian Bangkok.

- ✓ April 1907 - Rundingan British dan Siam
- ✓ Jun 1907 – Pejabat tanah Jajahan benarkan usaha rundingan
- ✓ 13 September 1907-Strobel menemui Putera Damrong bagi menyampaikan hasrat British
- ✓ November 1907- Hasrat British diisampaikan kepada Raja Siam

- ✓ Januari 1908-Januari 1909 – Draf perjanjian dirangka dan dipersetujui
- ✓ 10 Mac 1909 – Perjanjian ditandatangani

4.3 PERLUASAN KUASA BRITISH DI JOHOR

9. Apakah faktor kemajuan dan kemakmuran Johor?

- ✓ Perkembangan pesat dalam ekonomi komersial; pertanian
- ✓ Kebijakan dan kecekapan pemerintah
- ✓ Kemunculan golongan pentadbir, menjalankan tugas dengan berkesan
- ✓ Pemodenan dalam pelbagai bidang

10. Jelaskan strategi British menguasai Johor.

- ✓ Perjanjian 1855
  - Sultan Ali dengan Temenggung Ibrahim menyatakan sekiranya jajahan Kesang hendak dijual oleh sultan, kesang hendaklah ditawarkan dulu kepada British.
- ✓ Perjanjian Setia 1885
  - Antara Johor dan British – hanya menerima seorang ejen; peranan sama dengan pegawai Konsul dan lebih rendah dari Penasihat
- ✓ Tahun 1879
  - Gabenor NNS mencadangkan British menempatkan Residen British di Johor
- ✓ Usaha manipulasi
  - Memanipulasi kedudukan kewangan Johor; menawarkan pinjaman 200 000 dollar untuk membiayai pembinaan kereta api
- ✓ 12 Mei 1914
  - Sultan Ibrahim menandatangani perjanjian dengan Sir Arthur Henderson Young, Gabenor NNS.
  - Jawatan Konsul ditukar kepada Penasihat Am British

4.4 PENTADBIRAN NEGERI NEGERI MELAYU TIDAK BERSEKUTU.

11. Apakah ciri-ciri Negeri-Negeri Melayu Tidak Bersekutu?

- ✓ *Bersifat longgar*
  - Tidak ditadbir sebagai satu unit pentadbiran
- ✓ *Tiada Gabungan*
  - Tiada perjanjian khas. Bersifat untuk membezakan pentadbiran dengan NNMB
- ✓ *Persuruhjaya*
  - Di bawah kawalan Persuruhjaya Tinggi NNMB yang merupakan Gebenor NNS
- ✓ *Kuasa Raja Melayu*
  - Raja Melayu mempunyai kuasa lebih besar daripada raja di NNMB
- ✓ *Pemerintahan Beraja*
  - Tetap kedudukan sebagai negeri Melayu pemerintahan beraja, bebas dan berautonomi.
- ✓ *Usaha gagal*
  - Usaha mengabungkan kedua dua sistem pentadbiran gagal kerana tentangan raja Melayu NNMTB
- ✓ *Pentadbiran Berasingan*
  - Pentadbiran NNMTB berasingan dengan NNMB sehingga Perang Dunia Kedua

12. Bagaimanakah pentadbiran NNMTB di negeri negeri berikut?

- ✓ *Perlis*
  - Penasihat British terlibat secara langsung
  - Majlis Mesyuarat Negeri menjalankan pentadbiran dipegerusikan oleh raja
  - Kakitangan awam – orang Melayu
  - Setiausaha Kerajaan terpenting
- ✓ *Kedah*
  - Penasihat British terlibat secara langsung
  - Kedah tidak diserahkan kepada negeri lain tanpa keizinan bertulis oleh sultan dalam Majlis Mesyuarat Negeri
  - Kakitangan awam – orang Melayu
  - Setiausaha Kerajaan terpenting.

- ✓ *Kelantan*
  - Penasihat British terlibat secara langsung
  - Sultan mempegerusikan Majlis Mesyuarat Negeri. PB merupakan anggota Majlis
  - Kakitangan awam – Orang Melayu. Orang Eropah dihadkan
  - Menteri Besar peranan penting.
- ✓ *Terengganu*
  - Berlandaskan Undang Undang bagi Diri Kerajaan Terengganu
  - Penasihat British terlibat secara langsung
  - Jemaah Menteri dan Majlis Mesyuarat Negeri ditubuhkan
  - Kakitangan awam – Oranag Melayu. Pegawai Eropah dihadkan
- ✓ *Johor*
  - Undang Undang Tubuh Kerajaan Johor
  - Sultan tidak dibenar menyerahkan negeri kepada kuasa asing.
  - Menteri Besar jalankan pentadbiran
  - Majlis Mesyuarat Menteri dan Majlis Mesyuarat Negeri membantu sultan
  - Orang Eropah dan Melayu dalam perkhidmatan dilayan sama taraf. Keutamaan kepada orang Melayu untuk jawatan

13. Apakah yang berlaku selepas perluasan kuasa British terhadap pentadbiran NNMTB

- ✓ *Pengekalan Kedudukan Sultan*
  - Tidak mengubah kedudukan Sultan
  - Sultan masih kekal sebagai puncak kuasa
  - Sultan mempunyai kuasa dalam hal agama dan adat istiadat Melayu
  - Kedudukan pembesar dikekalkan
  - Pembesar tidak mengutip cukai, diberikan elaun dan pencen
- ✓ *Penerusan Sistem Pentadbiran Tradisional*
  - Sistem Jemaah Menteri, Majlis Negeri dan Undang undang Tubuh Kerajaan diteruskan
  - Pembesar Melayu jadi peneraju
  - Sistem perkhidmatan awam sendiri
- ✓ *Pengenalan Birokrasi Barat*
  - Penasihat British menentukan dasar pentadbiran – mengurangkan kuasa sultan, pembesar

- Jabatan baharu diperkenal
- Pasukan polis diwujudkan
- Mula mengamalkan pentadbiran cara barat,
- Mahkamah sivil
- Pegawai British dibawa masuk

BAB 5: DINASTI BROOKE DAN SBUB DI SARAWAK DAN SABAH

1. Jelaskan tentang Sistem Kesukuan di Sarawak dan Sabah.

- ✓ Sarawak
  - Masyarakat Iban, Bidayuh, Kenyah, Kelabit, Kayan
  - Kepatuhan adat
  - Pemilihan pemimpin daripada kebolehan peribadi. Bukan keturunan
  - Orang tengah menyelesaikan pertelingkahan
  - Iban = Tuai Rumah
  - Bidayuh = Tua Kapung
  - Kenyah = Peran Lepo
  - Kayan = Kelunan Maren
  - Melanau = Menteri
- ✓ Sabah
  - Masyarakat Kadazandusun, Murut dan Bajau
  - Alat kawalan sosiopolitik
  - Orang Tua (Ketua Kampung)
  - Majlis Kampung, membantu Orang Tua dalam pengurusan adat dan kehidupan harian
  - Tukang Adat – setiap upacara betul untuk elak bencana
  - Bajau = Matto'a – pelindung adat dan kepentingan anak buah

2. Jelaskan tentang pemerintahan tempatan di Sarawak.

- Dipengaruhi pentadbiran Kesultanan Brunei
- Dipecahkan kepada tiga
- Sungai Kerajaan, Sungai Tulin, Sungai Kuripan

- Dijalankan pembesar tempatan yang menjadi wakil sultan atau pembesar yang memiliki wilayah tersebut
- Sungai Sarawak = Datu Patinggi, Datu Bandar, Datu Temenggung – wakil Sultan Brunei
- Pedalaman = Orang Kaya (O.K) – O.K Beti di Padeh, O.K Antau di Rimbas, O.K Jugah di Lundu dan O.K Gasing di Skrang
- Kuasa KB berasaskan sistem penguasaan tanah.

3. Jelaskan tentang Sistem Kedatuan di Sarawak.

- Diamalkan kerajaan kerajaan awal
- Sawaku – Sungai Sarawak ditadbir Datu Merpati Jepang
- Keturunannya turuntemurun menguasai pentadbiran – gelaran Datu Patinggi, datu Bendahara, Datu Temenggung
- Sewaktu Pengaruh Kesultanan Brunei – golongan pembesar ini menjadi wakil pihak Sultan Brunei
- Berkuasa mentadbir tanpa campur tangan Kesultanan Brunei
- Bertanggungjawab dalm pentadbiran dan pembangunan

4. Jelaskan tentang pemerintah tempatan di Sabah.

- Kawasan pantai Barat – Kesultanan Brunei
- Kawasan pantai timur – Kesultanan Sulu
- Dijalankan pembesar tempatan yang menjadi wakil sultan atau pengiran wilayah
- Sultan Sulu memilik semua tanah
- Pemerintahan diwakilkan Datu
- Kuasa Datu bergantung pada milikan bilangan hamba (pengikut) dan kemampuan menghantar ufti
- Datu – menjalankan pentadbiran di pantai barat, Sistem datu.

5. Jelaskan tentang Sistem Ketua Bebas di Sabah.

- Muncul dari sikap berani dan kepewiraan seorang tokoh yang mencabar Sultan
- Mempunyai pertalian keluarga Sultan Brunei atau Sultan Sulu
- Mempunyai undang undang sendiri dan tidak mengiktiraf kuasa luar
- Ketua Bebas yang dikenali – Syarif Osman; Marudu
- Datu Kerunding; Tungku
- Berkuasa dan bertanggungjawab menjalankan pentadbiran dikawasan masing masing

5.2 PERLUASAN KUASA DINASTI BROOKE DI SARAWAK

6. Bincangkan tentang individu yang terlibat dalam percaturan politik di Sarawak pada tahun 1830-1840.

- ✓ *Sultan Omar Ali Saifuddin II*
  - Mentadbir Sarawak 1827 berhasrat mengawal kegiatan perdagangan
  - Pengiran Indera Makhota – dirikan pusat pentadbiran di Kuching
  - Perbalahan berlaku – cukai tinggi dan kerahan tenaga
  - Penantangan dipimpin Datu Patinggi Ali
- ✓ *Pangiran Raja Muda Hashim*
  - Dihantar oleh Sulatn Brunei
  - Menyelesaikan masalah di Sarawak
  - Bapa saudara Sultan Brunei
  - Berusaha memujuk Datu Patinggi Ali, tetapi gagal
  - Meminta bantuan James Brooke
- ✓ *James Brooke*
  - Mencari peluang
  - Menjalankan aktiviti pengembaraan di antara Sarawak dan Singapura – dengan kapal Royalist
  - Mendapat sokongan pihak British, melalui angkatan tentera laut
  - Menerima pelawaan Pengiran Raja Muda Hashim
  - Mengenakan syarat, untuk menyerahkan Sarawak kepadanya

- ✓ *Datu Patinggi Ali*
  - Pembesar tempatan
  - Melakukan penentangan
  - Menentang tindakan wakil Sultan Brunei
  - Bersetuju berunding dengan James Brooke

7. Huraikan strategi James Brooke untuj mendapatkan Sarawak

- ✓ *Rundingan*
  - Berunding dengan Pengiran Raja Muda Hashim
  - Pengiran Raja Muda Hashim menawarkan Sarawak kepada James Brooke, sebanyak 2 kali
- ✓ *Ugutan*
  - Mengugut menyerang kedudukan PRMH di Kuching, PRMH bersetuju menyerahkan Sarawak kepada James Brooke
  - Ugutan kepada Sultan Omar Ali apabila JB hadir diiringi tentera laut British, SB mengesahkan penyerahan Sarawak
- ✓ *Perjanjian*
  - Perjanjian 1841; James Brooke dengan Raja Muda Hashim
  - JB memerintah Sarawak
  - JB harus menghormati dan memelihara undang undnag adat Melayu
  - Perjanjian 1842; James Brooke dengan Sultan Omar Ali
  - Sultan Brunei menyerahkan Sarawak dari kawasan tanjung Datu ke Sungai Samarahan
  - Semua hasil pendapatan diserahkan kepada JB
- ✓ *Ketenteraan*
  - Diiperoleh melalui sokongan kapal HMS Dido yang dimiliki angkatan tentera laut British
  - Digunakan bagi memeranagi ancaman lanun

8. Jelaskan usaha dan Tindakan James Brooke untuk meluaskan kuasa di Sarawak.

- ✓ *Kekuatan Tentera*
  - Bantuan dan sokongan tentera laut British
  - HMS Dido berjaya hancurkan kubu kuat orang Iban di Sungai Saribas dan Sg Skrang
- ✓ *Menentang Kebangkitan*
  - Menganggap sebagai lanun
  - Alasan tindakan meluaskan kuasa sebagai tindakan sah.
- ✓ *Sokongan Masyarakat*
  - Memperoleh sokongan daripada sebahagian masyarakat tempatan termasuk orang Iban dan Melayu.
- ✓ *Mengambil Kesempatan*
  - Menyokong Pengiran Matusin yang berkonflik dengan Pengiran Ersat
- ✓ *Menghapuskan Tokoh Tempatan*
  - Sharif Masahor dituduh terlibat dalam pakatan
  - Dibuang ke Singapura
  - Datu Patinggi Abang Ghafur di buang ke Melaka
- ✓ *Memperkuh Pertahanan*
  - Benteng dan kubu dilengkapi meriam
  - Kubu Port James – memerhati pergerakan kaum Iban
  - Renjer Sarawak ditubuhkan
- ✓ *Sokongan Kewangan*
  - Daripada pemodal Baroness Angela Burdett-Counts

9. Huraikan kronologi perluasan kuasa Dinasti Brooke di Sarawak.

- ✓ 1841
  - Memperoleh Kuching, kawasan Tanjung datu ke Sungai Samarahan
  - Menguasai Batang Lupar dan Sungai Saribas.
- ✓ 1853
  - Penentangan orang Iband berjaya dihapuskan, dengan alasan menghapuskan Lanun
  - Sadong, Batang Lupar, Saribas, Kalaka

- ✓ 1861
  - Sultan Abdul Mukmin serah Sungai Rajang, termasuk Oya, Mukah, Tatan, Bintulu
- ✓ 1883
  - Orang Kayan mendiami Sungai Baram menentang Kesultanan Brunei
  - Charles berjaya mendapatkan Baram dari Sultan Brunei
- ✓ 1885
  - Kawasan Sg Trusan diperolehi
  - Membolehkan isu pembunuhan peniaga Sarawak diselesaikan
- ✓ 1890
  - Limbang diperolehi oleh Charles
  - Penduduk Limbang bersetuju menyertai Sarawak
- ✓ 1905
  - Memperoleh hak terhadap Lawas
  - Sempadan kekal sehingga kini

5.3 PERLUASAN KUASA SBUB DI SABAH

10. Apakah faktor yang menjadi tarikan pemodal asing ke Sabah.

- ✓ *Kedudukan strategik*
  - Berada ditengah tengah laluan perdagangan China dan Singapura
  - Hampir dengan Pulau Palawan – laluan maritime kapal dagang ke China dan Jepun
  - Aktiviti perdagangan melibatkan kepulauan Sulu, Papua New Guinea dan Australia
  - Kapal berlabuh dengan selamat daripada angin monsun
- ✓ *Kekayaan ekonomi*
  - Sarang burung, sagu, rotan, getah perca, gamat dan siirp ikan yu telah memasuki pasaran antarabangsa
  - Sarangburung – permintaan tinggi China
  - Pedagang Barat mendapatkan Sarang burung untuk dibawa ke China
  - Kawasan dataran dan lembah – Indigo dan kapas
  - Pertanian komersial dijalankan

11. Jelaskan kawasan pengaruh British di Sabah sebelum penguasaan SBUB.

- ✓ *Pulau Balambangan*
  - 1763 – Alexander Dalrymple buat perjanjian dengan Kesultana Sulu
  - Mengibarkan bendera British
  - Menghadapi masalah – serangan lanun
  - 1805 - British meninggalkan pulau
- ✓ *Pulau Labuan*
  - James Brooke mengadakan perjanjian dengan Sultan Brunei
  - 1846 - Sultan Brunei menyerahkan Pulau Labuan
  - British bertanggungjawab menumpaskan lanun
  - James Brooke – Gabenor pertama

12. Huraikan kronologi pertapakan SBUB di Sabah.

- ✓ *Charles Lee Moses*
  - 1965 - Menyewa Sabah dari Sultan Brunei selama 10 tahun
- ✓ *J.W. Torrey dan T.D Harris*
  - Moses menjual hak kepada mereka
  - Menjadikan Kimanis pusat perdagangan
- ✓ *Alfred dan Edward Dent*
  - 1878- Memajak pantai timur Sabah daripada Sultan Sulu
- ✓ *Baron Gustavus Von Overbeck*
  - Bekerjasama dengan Alfred dan Edward untuk memajukan Sabah
  - Torrey menjual haknya kepada Baron
- ✓ *British North Borneo Provisional Association LTD*
  - Ditubuhkan oleh Alfred dan Edward Dent pada 1881
  - Mendapat status piagam (Charter)
- ✓ *Borneo Utara*
  - 1888 – Borneo Utara menjadi negeri naungan British
  - SBUB memerintah sehingga 1942

13. Huraikan tentang Syarikat Borneo Utara British dan Piagam Diraja.

- ✓ *Syarikat Borneo Utara British*
  - Piagam Diraja memberikan kuasa kepada SBUB untuk memiliki Sabah
  - Piagam diberikan kerajaan British
  - Mengiktiraf kedudukan SBUB sebagai wakil British
- ✓ *Syarat Menerima Piagam Diraja*
  - Menerima Penasihat British
  - Memelihara adat resam dan undang undang
  - Memrintah Sabah dengan adil dan saksama
  - Melantik Pegawai Tadbir yang diakui British
  - Tidak dibenarkan menyerahkan Sabah kepada pihak lain tanpa kebenaran British
- ✓ *Matlamat Utama*
  - Pembangunan ekonomi melalui eksploitasi sumber sumber
  - Melindungi dan mempertahankan hak hak masyarakat tempatan
- ✓ *Wakil SBUB*
  - Presiden – Sir Rutherford Alcock
  - Pengarah urusan – Alfred Dent
  - Gabenor – William Hood Treacher

5.4 BENTUK PENTADBIRAN BARAT DI SARAWAK DAN SABAH

14. Apakah usaha pemantapan pentadbiran Barat di Sarawak dan Sabah?

- ✓ Pembahagian wilayah
- ✓ Pengekalan golongan elit tempatan
- ✓ Pentadbiran berhieraki
- ✓ Pentadbiran berasaskan kaum
- ✓ Perundangan

15. Jelaskan tentang pembahagian wilayah di Sarawak dan Sabah.

Sarawak

- Raja Brooke bahagikan kepada tiga bahagian
- Charles Brooke menambah dua bahagian
- Bahagian dipecahkan kepada daerah dan kampung
- Sempadan kawasan sebagai asas pemilikan dan kekuasaan
- Bukan hak percukaian

Sabah

- Pembahagian residensi
- Dua residensi
- Pantai timur berpusat di Snadakan
- Pantai Barat; berpusat di Jesselton
- 1922 – menjadi 5 residensi
- Tambahan Kudat, Pedalam dan Tawau
- 17 daerah
- Residensi diketuai Residen
- Daerah diketuai Pegawai Daerah

16. Jelaskan tentang pengekalan pembesar tempatan di Sarawak dan Sabah.

Sarawak

- Atas dasar amanah
- Mengisi kekurangan pegawai pegawai Eropah yang jumlah kecil
- Penglibatan dalam kalangan Datu
- Beberapa gelaran baru diwujudkan
- Pembesar tidak lagi megutip cukai
- Pembesar diberikan gaji dan peranan membantu pentadbiran
- Mengekalkan semua undang undang tempatan dan adat

Sabah

- Membahagikan ketua ketua
- Dua kategori ; diakui dan tidak diakui
- Ketua Anak Negeri yang diakui diserap dalam pentadbiran dan dibayar gaji
- Ketua Anak Negeri yang tidak diakui tidak dibayar gaji
- Institusi Ketua Anak Negeri, Ketua Kampung, Makhamah Anak Negeri

- Ketua Anak Negeri yang digelar O.K.K membantu Pegawai Daerah menjalankan pentadbiran pada peringkat daerah
- Dilantik menjadi hakim

17. Jelaskan tentang pentadbiran berhieraki di Sarawak dan Sabah.

Sarawak

- Raja
- Dibantu Majlis Tertinggi dan Majlis Negeri
- Residen
- Bahagian
- Daerah
- Kampung

Sabah

- Diketuai Gabenor
- Gabenor bertanggungjawab kepada Lembaga Pengarah Syarikat di London
- Majlis penasihat untuk menaishati Gabenor
- Setiausaha Kerjaan
- Ketua Jabatan, Residen
- Pegawai Daerah
- Ketua Anak Negeri
- Ketua Kampung

18. Jelaskan tentang pentadbiran berasaskan kaum di Sarawak dan Sabah.

Sarawak

- Sistem pecah perintah
- Tiga kategori masyarakat; Melayu, Iban, Cina
- Melayu = Pentadbiran
- Cina = Ekonomi
- Iban = Keselamatan
- Jawatan tertinggi masyarakat Iban, Temenggung
- Orang Cina = Kapitan, Kangcu

Sabah

- Berasas peribumi
- Pentadbir dikenali Penolong Pegawai Daerah
- Pentadbiran kerajaan peringkat tempatan
- Ketua etnik dipilih berdasarkan personaliti dan kepakaran

19. Jelaskan perundangan di Sarawak dan Sabah.

Sarawak

- 1842 - Undang undang lapan perkara
- Makhamah diwujudkan
- Diadili Raja dan dibantu Ketua Majistret
- Makhamah Residen
- Makhamah Adat
- 1911 – Makhamah Cina diwujudkan

Sabah

- Undang undang barat dan tempatan
- Makhamah Majistret dan Makhamah Anak Negeri
- Makhamah Majistret – Undang undang barat
- Diadili Pegawai daerah
- Makhamah Anak Negeri diadili Ketua Anak Negeri

BAB 6: KESAN PENTADBIRAN BARAT TERHADAP EKONOMI DAN SOSIAL

6.1 PENGENALAN EKONOMI MODEN

1. Apakah ciri-ciri sistem ekonomi moden?

- ✓ Modal yang besar
- ✓ Tanah
- ✓ Pengeluaran skala besar
- ✓ Penggunaan tenaga buruh ramai
- ✓ Penggunaan teknologi moden

2. Huraikan tentang modal dalam ekonomi moden.

Perlombongan

- Negeri-negeri Melayu; emas, arang batu, bijih timah.
- Pemintaan bijih timah tinggi, British ubah undang undang.
- Malayan Tin Dredging, Gopeng Consolidated
- Sarawak; emas, antimoni., arang batu, petroleum
- Syarikat Borneo Berhad, The Anglo Saxon Petroleum Company
- Sabah; emas, arang batu
- Syarikat Cowrie Harbour Coal

Pertanian komersial

- Negeri-negeri Melayu; lada hitam, buah pala, cengkih, tebu, kopi, kelapa sawit, tanaman teh
- Seberang Perai pusat pengeluaran gula
- Sime Darby dan Guthrie.
- Sarawak; lada hitam, sagu
- Sabah; tembakau
- London Borneo Tobacco Company

Getah

- Selepas kejatuhan harga kopi
- Negeri-negeri Melayu
- Guthrie, Sime Darby, United Plantations
- Sarawak; tidak mengalok pembukaan lading getah oleh syarikat asing
- Sabah; ditanam di Taman Percubaan Kerajaan
- British North Borneo Para Rubber, British North Borneo Company

3. Jelaskan penggunaan teknologi dalam ekonomi moden.

Perlombongan

- Negeri-negeri Melayu; kapal korek dan perlombongan hidraulik
- Pahang Consolidated Company Limited, Malayan Tin Dredging, Gopeng Consolidated
- Melebur bijih timah; Eastern Smelting Company
- Sarawak; kaedah moden, kilang antimoni di Bau
- Sabah; terowong Tanjung Kubong

Pertanian

- Negeri-negeri Melayu
- H.N. Ridley' teknik torehan ibedem atau torehan tulang ikan kering.
- Memperkenalkan teknik membungkus anak-anak pokok getah dalam arang yang lembap.
- Sarawak; masih mengekalkan pertanian tradisional
- Sabah; mengasingkan daun tembakau mengikut mutu

4. Huraikan tentang buruh dalam ekonomi moden.

Perlombongan

- Negeri-negeri Melayu; mengisi kekosongan perlombongan bijih timah
- Sarawak; orang Cina dibawa masuk melombong emas dan antimoni
- Sabah; orang Cina di sector perlombongan

Pertanian

- Negeri negeri Melayu
- Orang india atasi ekkurang buruh di lading getah
- Sarawak; Orang Cina Foochow, Orang Jawa di lading getah
- Sabah; Orang Cina bekerjad diladang tembakau
- Membentuk Lembaga Penasihat Orang Cina

5. Huraikan tentang pengeluaran skala besar berciri eksport.

Perlombongan

- Negeri-negeri Melayu; pengeluaran pelombong biji timah Eropaj meningkat, manakal Pelombong Cina menurun.
- Sarawak; pengeluaran arang batu dan petroleum meningkat secara besaran.
- Pengeluaran bijih timah di Tanah Melayu menyumbang 55% daripada jumlah keluaran dunia.

Pertanian

- Negeri negeri Melayu; peningkatan jumlah keluasan lading getah dari 1901-1912.
- Sarwak; tanaman tradisional seperti kelapa, lada hitam dan tembakau ditanam meluas.
- Sabah; tanaman getah meluas.

6. Huraikan tentang tanah dalam ekonomi moden.

Tanah

- Kawasan hutan yang belum diterokai serta terpisah dari petempatan
- Syarikat pelaburan;

- Boustead and Company Ltd – Biji timah, gula, getah
- Guthrie & Co. Ltd – Kopi, Getah
- Harrison & Crosfield Ltd – Getah
- Borneo Cp Ltd – Biji timah,,Getah
- Sime Darby & Co Ltd – Bijih timah, Getah

Enakmen Tanaman Padi 1917

- Diperkenalkan oleh British
- Penduduk hanya mengusahakan tanaman padi
- Mengelakkan menjadi pesaing kepada pelabur Eropah
- Menyekat bantuan kredit pertanian
- Petani mengalami masalah hutang
- Tanah tanah tergadai dan dipindah milik

6.2 PENTADBIRAN BARAT BERKAITAN EKONOMI

7. Senaraikan pentadbiran barat berkaitan ekonomi.

- ✓ Perundangan
- ✓ Jabatan dan Agensi Kerajaan
- ✓ Syarikat Perwakilan
- ✓ Sistem Kewangan dan Insurans

8. Jelaskan tentang perundangan tanah dalam ekonomi.

Negeri negeri Melayu

- Akta Tanah Simpanan Melayu
- Residen boleh mengisytiharkan mana mana tanah sebagai hak orang melayu.
- Tanah tidak boleh dijual, dipajak gadai kepada bukan Melayu

Sarawak

- Land Order
- Hak milik tanah simpanan peribumi diwartakan
- Melindungi kepentingan masyarakat peribumi
- Land Settlement Order
- Land Order 1948

Sabah

- Urusniaga sebelum 1888, peribumi – Eropah tidak sah
- Proklamasi III Perlindungan Hak peribumi
- Melindungi hak dan kepentingan peribumi

8. Jelaskan tentang perundangan buruh dalam ekonomi.

- Buruh cina – lombong bijih timah – Sistem Kontrak
- Buruh India – ladang getah – Sistem Kangani

Sistem Kontrak

- Dibawa masuk oleh majikan
- Tambang perjalanan, makanan, pakaian, tempat tinggal disediakan majikan

Sistem Kangani

- Kangani – ketua, tadil, mandur
- Pemilik ladang getah hantar Kangani ke India, cari tenaga buruh
- Kangani menguruskan tambang dan perjalanan ke majikan
- Jabatan Hal Ehwal Cina
- Ordinan Buruh Ontrak
- Tabung Imigran India

9. Jelaskan tentang jabatan dan agensi kerajaan.

- Jabatan Pertanian – memajukan tanaman ekonomi, industri getah
- Institusi Penyelidikan Getah Malaya (RRIM)
- Jabatan Parit dan Tali air – meningkatkan keberkesanan pengairan
- Jabatan Pos dan Telegraf
- Jabatan Kereta Api Tanah Melayu

10. Jelaskan tentang syarikat perwakilan.

- Pemodal membawa masuk modal asing yang besar
- Mengimport barangan secara terus
- Syarikat Perwakilan – Gedung Perwakilan
- Memiliki rangkaian sistem kewangan, insurans, syarikat penyelidikan, perdagangan antarabangsa
- Hubungan erat dengan syarikat perdagangan

11. Jelaskan tentang sistem kewangan dan insurans.

- 1580 – Mata Wang Sepanyol – NNS NNM
- 1897 – Mengeluarkan wang dibawah Ordinan VIII
- Mengeluarkan mata wang NNS, hapus mata wang kerajaan Melayu
- 1903 – Dolar Selat diganti Dolar Malaya
- Sistem perbankan – modal negara luar disalurkan ke NNM
- Syarikat perkapalan memerlukan insurans maritime
- Syarikat Royal Insurance Company (1860)

6.3 KESAN EKONOMI AKIBAT PENTADBIRAN BARAT

12. Jelaskan kesan ekonomi terhadap sistem pengangkutan.

Kereta api

- NNM; 1885-1896; Lombong – pelabuhan, menghubungkan Bandar
- 1897-1909; Hubungkan utara Tanah Melayu dan selatan
- 1910-1931; Hubung seluruh Tanah Melay, Membawa penumpang
- Sabah; Hubung Beaufort dengan Jesselton dan Tenom. Untuk kegiatan pembukaan ladang
- Sarawak; Hubung Bau dan Kuching

Jalan raya

- **NNM**; Kuala Lumpur dengan Pelabuhan Klang
- 1902 – jalan raya lebih lebar; peningkatan penggunaan kenderaan
- 1911 - menghubungkan bandar Bandar, kawasan sumber ekonomi
- 1939 – menghubungkan seluruh negeri
- Banyak penempatan, kawasan lading, perlombongan dibuka
- **Sarawak**– Kawasan berbukit, paya. Kos yang tinggi
- **Sabah** – Hubungkan bandar di pantai barat, Jesselton, Sandakan, Kudat, Lahad Datu, Tawau

Pengangkutan udara dan laut

- **NNM**; Penerbangan awam – Syarikat Wearne Air Service
- Perkhidmatan domestic Singapura, Kuala Lumpur, Pulau Pinang
- Perkhidmatan Kapal Wap – Syarikat Straits Steamship
- Membawa bekalan makanan, buruj dan jentera untuk perlombongan
- **Sarawak**; perkapalan – Singapore and Sarawak Steamship Company
- Kapal terbang air; hubung Kuching dan Singapura
- **Sabah**; syarikat perkapalan – Straits Steamship – mengangkut barang dan penumpang

13. Jelaskan kesan ekonomi terhadap keudahan pelabuhan.

- **NNM**; peningkatan eksport bijih timah dan getah menjadikan pelabuhan P.Pinang, Kuala Sepetang, Port Dickson, Melaka, Singapura, Klang sebagai pusat pelabuhan penting
- **Sarawak**; Pelabuhan Kuching, Rajang, Bintulu dan Miri
- **Sabah**; Pelabuhan Labuan, Kota Kinabalu, Tawau, Lahad Datu, Sandakan

14. Jelaskan kesan ekonomi terhadap telekomunikasi.

- **NNM**; talian telegraf antara KL dan Melaka (1886), Pos KL (1880-an)
- **Sarawak**; telegraf antara Kuching dan Singapura
- **Sabah**; telegraf dan radio di bandar besar

6.4 KESAN SOSIAL AKIBAT PERKEMBANGAN EKONOMI

15. Senaraikan kesan sosial akibat ekonomi.

- ✓ Perkembangan bandar
- ✓ Masyarakat berbilang kaum
- ✓ Pendidikan
- ✓ Perkhidmatan kesihatan
- ✓ Pembinaan penjara

16. Jelaskan kesan sosial akibat perkembangan ekonomi.

- ✓ Perkembangan bandar
  - Perkembangan sistem pengangkutan
  - Rangkaian landasan kereta api dan jalan raya
  - Perniagaan dan perdagangan antara bandar berkembang pesat
  - **NNM**; Kuala Lumpur, Seremban, Taiping, Ipoh
  - **Sarawak**; Kuching, Sibul Miri
  - **Sabah**; Jesselton ditukar nama Kota Kinabalu

✓ Masyarakat berbilang kaum

Orang Melayu

- Kampung, bandar, pekan
- Pertanian, perikanan, perniagaan, perusahaan, hartanah, perbankan, ahli profesional

Orang Cina

- Bandar, pekan
- Pertanian, perniagaan, perusahaan, harta tanah, perbankan, jawatan tinggi kerajaan

Orang India

- Perladangan, pecan, bandar
- Perladangan, pengangkutan, sector kerajaan, swasta

✓ Pendidikan

- Sistem pendidikan vernakular – menggunakan bahasa ibunda sebagai pengantar
- **NNM**; Sekolah vernakular Melayu
- Sekolah Vernakular Cina
- Sekolah Vernakular Tamil
- Sekolah Inggeris
- Kolej Melayu Kuala Kangsar, Maktab Perguruan Sultan Idris
- **Sarawak**; 20 sekolah mubaligh, sekolah Melayu, Madrasah Melayu, Sekolah Cina
- **Sabah**; sekolah mubaligh Kristian, sekolah kanak-kanak perempuan, sekolah Melayu

- ✓ Perkhidmatan kesihatan
  - **NNM**; Hospital kerajaan pertama di Taiping
  - Hospital Selangor, Pahang, Kuala Lumpur
  - Insitut Pernyelidikan Perubatan
  - Hospital tung Sin
  - Hospital persendirian dibina
  - Sanitary Board – mengawasi kebersihan dan kesihatan Kuala Lumpur
  - Jabatan Kesihatan mengawasi aspek kesihatan
  - **Sarawak**; Hospital di Kuching dan Sibu
  - Hospital Raja Brooke Memorial
  - **Sabah**; Hospital di Kota Kinabalu, Sandakan, Beaufort, Tawau, Kudat
  - Perkhidmatan dispensari
- ✓ Pembinaan penjara
  - **NNM**; Pulau Pianng sebagai tempat penempatan banduan SHTI dari india
  - Banduan dijadikan bekalan tenaga buruh murah
  - 1790, banduan ditempatkan di Fort of Cornwallis, Pulau Pinang
  - NNMB; Penjara Taiping
  - **Sarawak**; Penjara Sibu atau Rumah Pasong
  - Rumah Pasong ditadbir oleh Pegawai Daerah
  - **Sabah**; The Square Tower
  - Menempatkan pesalah yang dijatuhi hukuman

BAB 7: PENENTANGAN MASYARAKAT TEMPATAN

7.1 MATLAMAT DAN BENTUK PENENTANGAN

1. Jelaskan matlamat dan bentuk penentangan masyarakat tempatan

- ✓ *Matlamat perjuangan*
  - Mempertahakan hak dan kedudukan pemerintah tempatan
  - Mengembalikan dan mengekalkan sistem pemerintahan tradisional
  - Menentang pemerintahan dan peraturan baharu
- ✓ *Bentuk penentangan*
  - Penentangan bersenjata
  - Mencabar Perjanjian
  - Sistem Perundangan

2. Jelaskan penentangan Dol Said.

- ✓ *Latar belakang*
  - Abdul Said bin Omar
  - Penghulu Naning Seri Merah Raja Dol Said
  - Suku Semelenggang
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Bayaran cukai hasil tahunan 1/10
  - Mendakwa Naning merupakan negeri merdeka
- ✓ *Peristiwa*
  - Membuat muafakat dengan Yamtuan Muda Raja Ali Rembau, Pembesar Seri Menanti, Penghulu Gemenceh, Dato' Kelana Sg Ujong, Penghulu Remai dan Rechat, Penghulu Linggi, Johol dan Ulu Muar
  - Mengumpul 4000 hulubalang Melayu
  - 1831; Perang Naning Pertama, berjaya mengalahkan British
  - British berjaya memecahbelah permuafakatan
  - British berjaya takluki Tabuh dan satukan Naning dengan Melaka

3. Jelaskan penentangan Yamtuan Antah

- ✓ *Latar belakang*
  - Tunku Antah
  - Anak Raja Radin Yamtuan Besar Negeri Sembilan
  - Dilantik Yamtuan Besar Negeri Sembilan
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Menggugat kedaulatan bangsa
  - Bimbang British meluaskan kuasa
- ✓ *Peristiwa*
  - Memimpin 4000 pengikutnya untuk menentang Dato' Kelana
  - British berjaya mengalahkannya di Paroi dan Bukit Putus
  - Pada 1876, beliau berunding dengan Gabenor Negeri-Negeri Selat, William Jervois
  - British melantik Yamtuan Antah sebagai Yamtuan Besar Seri Menanti

4. Jelaskan penentangan Dato Bahaman

- ✓ *Latar belakang*
  - Abdul Rahman bin Imam Noh
  - Pembesar Temerloh
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Hilang hak mengutip cukai
  - Pembinaan balai polis tanpa pengetahuan
- ✓ *Peristiwa*
  - Melancarkan gerakan menentang British
  - Dibantu Tok Gajah dan Mat Kilau
  - 1894; berjaya menawan Kuala Tembeling dan Jeram Ampai
  - British menghantar Kolonel Walker sebagai tindak balas
  - Berjaya menawan semula Jeram Ampii
  - Berundur ke Kelantan dan Terengganu

5. Jelaskan penentangan Rentap.

- ✓ *Latar belakang*
  - Libau
  - Rentap – Penggoncang dunia
  - Raja Ulu dan raja Darat
  - Pemimpin orang Iban
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Dituduh lanun
  - Penempatan Iban dihapuskan
- ✓ *Peristiwa*
  - 1853; Menyerang kubu James Brooke di Nanga Skrang
  - Alan Lee , pegawai James Brooke terkorban
  - 1854; James Brooke menyerang kubu Rentap di Sungai Lang,
  - Rentap berundur ke Bukit Sadok
  - 1857; Charles Brooke menyerang Rentap di Bukit Sadok
  - 1858; serangan kali kedua dan 1861; ketiga ke atas kubu Rentap di Bukit Sadok
  - Rentap berundur ke Entabai
  - Meninggal dunia beberapa tahun kemudiannya.

6. Jelaskan penentangan Sharif Masahor.

- ✓ *Latar belakang*
  - Pembesar Sarikei
  - Dilantik Sultan Abdul Mumin Brunei
  - Berasal dari Kampung Igan
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Kewibawaan teruggat
  - Mahu mengusir James Brooke
- ✓ *Peristiwa*
  - 1860, Sharif Masahor mengadakan pakatan sulit menggulingkan Brooke
  - Mengajak orang Melayu dan orang Dayak menyertai pakatan
  - Sharif Masahor menggunakan jalan laut menyerang Kuching dari arah barat,
  - Dato' Patinggi Abdul Ghapur menyerang dari arah timur
  - Brooke berjaya patahkan serangan mengguna kapal perang dan senjata moden
  - Kedua-dua tokoh ini dibuang negeri

7. Jelaskan penentangan Tok Janggut.

- ✓ *Latar belakang*
  - Haji Hassan bin Munas
  - Kampung Jeram, Pasir Puteh
  - Pendidikan pondok di Kelantan dan di Mekah
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Kekerasan pentadbiran Encik Abdul Latiff, Ketua Jajahan Pasir Puteh
  - Peraturan cukai
  - Bersemangat jihad
- ✓ *Peristiwa*
  - 29 April 1915, Tok Janggut mengadakan mesyuarat di Kampung Tok Akib untuk memboikot pengenalan sistem cukai
  - Merancang menyerang Pasir Puteh dan mendapat sokongan dari Haji Said, Penghulu Adam dan Che Ishak
  - British menyerang kubu di Kampung Dalam Pupuh Saring
  - Tok Janggut terkorban

8. Jelaskan penentangan Mat Salleh

- ✓ *Latar belakang*
  - Mohammad Salleh
  - Inanam Sabah
  - Keturunan Bajau dan Suluk
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Mengambil alih hak memungut cukai
  - Pembesar kehilangan kuasa
  - Rundingan gagal
  - Dianggap mengancam kepentingan SBUB
- ✓ *Peristiwa*
  - 1897; menyerang British di Pulau Gaya
  - Membina kubu di Ranau
  - November 1897; menyerang Ambong.
  - 1898; Cowie mengadakan rundingan dengan Mat Salleh di Menggatal
  - Membenarkan Mat Salleh mentadbir Tambunan
  - SBUB tidak menepati janji tersebut dengan mengambilalih Tambunan
  - SBUB menyerang Mat Salleh di Teboh Tambunan secara besar-besaran
  - 1900; Mat Salleh gugur dalam pertempuran di Tambunan

9. Jelaskan penentangan Mat Sator

- ✓ *Latar belakang*
  - Orang kanan dan Ketua Leftenan Mat Salleh
  - Pemimpin Kadazandusun di Tambunan
  - Mat Jator
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Memperjuangkan kedaulatan tanah air
  - Meneruskan perjuangan Mat Salleh
- ✓ *Peristiwa*
  - Membina kubu di Kampung Kapayan Lama
  - Melambatkan serangan British
  - 1990; British berusaha menamatkan kebangkitan
  - Mat Sator dan pengikut berundur ke Sungai Sunsuron
  - April 1900; Mat Sator menawan Kudat
  - British menyerang balas
  - Mat Sator terkorban

10. Jelaskan penentangan Maharaja Lela.

- ✓ *Latar belakang*
  - Dato' Maharaja Lela Pandak Lam
  - Keturunan Daeng Salili anak Raja Bugis
  - Orang Besar Berlapan Perak
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Residen mengambil alih kuasa Sultan
  - Pengambilan hak mengutip cukai
  - Mencabuli dat resam orang Melayu
- ✓ *Peristiwa*
  - 16 Oktober 1874; Sultan Abdullah berusaha memansuhkan Perjanjian Pangkor, namun gagal
  - Sultan Abdullah dan pembesar bermesyuarat untuk menghapuskan J.W.W Birch
  - 2 November 1875; J.W.W Birch dan penganutnya menampal penisyitihan mengambil hak memungut cukai di Pasir Salak
  - Dato Maharaja Lela dan pengikut mengambil kesempatan untuk membunuhnya
  - J.W.W Birch dibunuh

- Dato Maharaja Lela, Dato sagor, Pandak Indut dan Siputum dijatuhi hukuman gantung sampai mati
- Sultan Abdullah, Raja Ismail dan Ngah Ibrahim dibuang negeri

11. Jelaskan penentangan Abdul Rahman Limbong.

- ✓ *Latar belakang*
  - Ketua gerakan Kebangkitan tani
  - Haji Abdul Rahman bin Abdul Hamid bin Haji Abdul Qadir
  - Haji Abdul Rahman Limbong
  - Patani dan Terengganu
  - Meninggal dunia di Makkah
- ✓ *Sebab penentangan*
  - Menentang pengenalan pentadbiran barat
  - Menolak undang undang tanah yang berlawanan hokum syarak
- ✓ *Peristiwa*
  - Memohon Lesen Wakil (pleader) untuk menjadi wakil tertuduh
  - Bertindak sebagai peguam bagi mewakili penduduk Ulu Telemong yang diwakili renjer hutan
  - Kegagalan pihak peguam cara (pendakwa) dan hakim menjelaskan pertanyaannya menyebabkan perbicaraan ditangguh dan berakhir tanpa keputusan
  - Akhirnya perbicaraan ditamatkan dengan keputusan berpihak kepada Haji Abdul Rahman Limbong
  - Berlaku Kebangkitan Tani 1928, beliau dituduh sebagai penghasut dan ditangkap
  - Beliau dibicara dan dibuang ke Makkah

7.2 SISTEM PENTADBIRAN BARAT YANG MEMBERI KESAN TERHADAP KUASA PEMERINTAHAN DAN KEHIDUPAN

12. Huraikan kesan pentadbiran barat terhadap kuasa pemerintahan.

- ✓ *Negeri Sembilan*
  - Kedudukan Yamtuan Antah tercabar
  - Menempatkan Pegawai Majistret dan Pemungut Hasil
  - British menyatukan semua daerah – Persekutuan Negeri Sembilan
- ✓ *Pahang*
  - Kuasa pembesar hilang
  - Daerah di bawah pentadbiran Pemungut Cukai dan Majistret.
  - Sultan Ahamad dipaksa melucutkan jawatan Dato Seri Perkasa Pahlawan Sematan daripada Dato Nahaman
- ✓ *Perak*
  - JWW Birch memaksa Sultan Abdullah
  - Tandatangan perjanjian surat pengisytiharan
  - Memberi Residen British peluang mentadbir hasil negeri
- ✓ *Terengganu*
  - Perlantikan Penasihat British dan Penolong Penasihat British
  - Hubungan luar dikuasai oleh British.
- ✓ *Kelantan*
  - Pembentukan jajahan dan ketua jajahan
  - Perpindahan pusat pentadbiran jajahan pasir Puteh
  - Engku Besar Jeram mendapat jawatan yang rendah.
- ✓ *Sarawak*
  - Brooke melibatkan penduduk tempatan dalam pentadbiran
  - Perlantikan Datu Patinggi, Datu Bandar dan Datu Temenggung
- ✓ *Sabah*
  - Menggugat pentadbiran Mat Salleh
  - Mat Salleh dibenarkan mentadbir Tambunan
  - SBUB mengambil semula Tambunan

13. Huraikan kesan pentadbiran terhadap Perundangan.

- ✓ *Naning*
  - Melaksanakan undang undang Barat
  - Telah mencabar bidang kausa perhakiman Dol Said dan Adat Perpatih.
- ✓ *Pahang*
  - British mendirikan balai polis
  - Kedudukan Dato Bahaman sebagai penguasa undang undang tergugat
- ✓ *Perak*
  - Pembinaan balai polis
  - Perlantikan Kapten Speedy sebagai Penolong residen Larut
  - Ngah Ibrahim diminta menerima nasihat Kapten Speedy

14. Huraikan kesan pentadbiran terhadap kewangan.

- ✓ *Perak*
  - Pembatalan pajakan pungutan cukai
  - Larangan mengutip cukai
  - Menjejas pendapatan Sultan Abdullah dan Ngah Ibrahim
- ✓ *Pahang*
  - Tidak dibenarkan mengutip cukai
  - Pembesar mendapat elaun bukannya yang sangat kecil
  - Dato Bahaman tidak berpuas hati dengan bayaran elaun
  - Membuat bantahan untuk tidak akan mematuhi keputusan Majlis Mesyuarat Negeri

15. Jelaskan kesengsaraan masyarakat yang dihadapi kesan pentadbiran barat.

- ✓ *Pasir Puteh*
  - **Sebelum pentadbiran British**
    - Cukai hasil keluaran.
    - Hasil sikit, cukai sikit. Tanah tidak diusahakan, tiada cukai
    - 40 sen – 1.20 ringgit seekar.
  - **Selepas kedatangan British**
    - Perlu melapor keluasan sawah padi

- Terdapat kadar cukai mengikut jenis tanaman dan ternakan
- Pejabat bayaran jauh dan dibuka pada waktu pejabat sahaja
- Penduduk akan didenda sekiranya tidak membayar cukai
- Bercanggah dengan nilai hidup tempatan
- ✓ *Sarawak*
  - Mengenakan cukai kepada orang Iban
  - Mengarahkan rumah Panjang dibina dikawasan sempadan Sarawak
  - Menjejaskan kegiatan tanaman
  - Barangan dirampas
  - Dikenakan denda sebanyak 10 kati
- ✓ *Sabah*
  - Menindas orang Murut
  - Dilarang membuka tanah baharu untuk pertanian dan petempatan
  - Kekurangan bekalan beras dan makanan harian
  - Bayaran menyukat tanah dikenakan
  - Suami isteri tinggal berasingan dipisahkan dengan aliran sungai.
  - Didenda \$1.00 setiap kali berjumpa

7.3 PENENTANGAN MASYARAKAT TEMPATAN TERHADAP KUASA BARAT

16. Huraikan kekuatan penentangan masyarakat tempatan.

- ✓ *Muafakat*
  - **Dato Maharaja Lela** bermuafakat dengan Sultan Abdullah, Ngah Ibrahim, Dato Sagor dan pembesar Melayu.
  - Bermsyuarat di Durian Sebatang, dan di rumah Dato Sagor.
  - Bersumpah dengan meminum air keris bagi menyimpan rahsia pakatan.
  - Berjaya membunuh JWW Birch
  - **Sharif Masahor** mendapat bantuan Dato Patinggi Abdul Gapur untuk menyerang Kanowit
  - Berjaya membunuh dia orang pegawai British

- ✓ *Kubu pertahanan*
  - **Yamtuan Antah** ; kubu di Paroi dan Bukit Putus.
  - Kubu semula jadi; terletak di atas bukit tinggi, halangan ranjau, pokok tumbang dan berbukit bakau.
  - **Mat Sator**, kubu dikenali Kota Mat Sator di Kampung Kapayan lama
  - Terletak di tebing Sungai Sunsuron
  - **Rentap** ; kubu Bukit Sadok
  - Kawasan curam dan berbukit tinggi, dikelilingi hutan rimba, kayu belian dua kaki tidak ditembusi peluru.
  - Menggunakan Meriam “Bujang Timpang Berang”
- ✓ *Persenjataan*
  - **Dol Said**; mempunyai bantuan ketenteraan dari rembau dan Naning
  - Senapang jenis flintlock dan snider riffles serta Meriam kecil (lela rentaka)
  - Mudah dibawa ke medan perang dan serangan hendap
- ✓ *Perundangan*
  - Haji Abdul Rahman Limbong; memohon lessen pleader bagi membela petani di makhamah
  - Menyatakan tanah “Hal Allah SWT”
  - Menyatakan sisitem percukian betentangan dengan syarak dan menyunyuk mengikut huku Islam

17. Huraikan kelemahan penentangan masyarakat tempatan.

- ✓ *Penentangan bersenjata*
  - **Yamtuan Antah**; British menggunakan Meriam yang besar dan telah menghancurkan kubu pertahanan
  - Kehabisan peluru dan kekurangan ubat bedil.
  - **Rentap**; ditewaskan dalam serangan ketiga
  - Brooke menggunakan Meriam tembaga “Bukit Sadok:
  - Angkatan tentera lebih besar

- ✓ *Ancaman Perundangan barat*
  - **Haji Abdul Rahman Limbong**
  - Berlaku kebangkitan Tani.
  - Isytihar perang terhadap British, menduduki balai polis, banggona kerajaan dan mengibarkan bendera merah.
  - Haji Abdul Rahman ditangkap dan dibicarakan sehingga dibuang negeri ke Mekah.
- ✓ *Gagal mentafsir Perjanjian*
  - **Dato Maharaja Lela**; Sultan dan pembesar gagal mencabar Perjanjian Pangkor
  - Perlu mendapatkan sokongan British
  - British tidak memberi masa yang cukup untuk Pembesar Melayu mentafsir perjanjian.
- ✓ *Tipu muslihat*
  - **Tok Janggut**; British mendesak Sultan Muhammad IV untuk mengisytiharkan Tok Janggut sebagai penderhaka.
  - Sebagai tipu muslihat menakutkan rakyat.
  - **Mat Salleh**; SBUB membenarkan Mat Salleh mentadbir Tambunan, tetapi telah diambil semula setahun kemudian.

- ✓ *Pemantapan kuasa barat*
  - Seluruh negeri Melayu dikuasai oleh British
  - Brooke Berjaya meluaskan kuasa di Sarawak
  - Sabah dikuasai oleh SBUB

19. Huraikan kesan penentangan masyarakat terhadap masyarakat tempatan.

- ✓ *Pemerintah dan pembesar tempatan*
  - Hilang jawatan dan kedudukan
  - Kehilangan jiwa
  - Dibuang negeri
- ✓ *Kedudukan raja dan pembesar di beriperhatian*
  - Memperkenalkan Durba – Memberi peluang menyuarakan pandangan
  - Bahasa Melayu menjadi Bahasa rasmi dan menggunakan tulisan jawi dalam surat menyurat
- ✓ *Menjadi inspirasi*
  - Keberanian
  - Memberi semangat

7.4 KESAN PENENTANGAN MASYARAKAT TEMPATAN

18. Huraikan kesan penentangan masyarakat terhadap pentadbiran British.

- ✓ *Kerugian akibat peperangan*
  - Perang Naniang – 1000 000 pound sterling
  - Perang Perak – 400 000 pound sterling
  - Perang Pahang – 7000 pound sterling
- ✓ *British lebih berhati hati dalam pentadbiran*
  - Lantik Residen yang berpengalaman
  - Menubuhkan Majlis Mesyuarat Negeri
  - MMN – badan penasihat Sultan
- ✓ *Merombak semula skim penempatan pegawai*
  - Pegawai British harus mengetahui adat istiadat Melayu
  - Menubuhkan Kolej Melayu Kuala Kangsar
  - Aristokrat Melayu menyertai Perkhidmatan Awam Tanah Melayu
  - Perkhidmatan Tadbir Melayu melibatkan orang Melayu

BAB 8: KEBIJAKSANAAN RAJA DAN PEMBESAR MELAYU MENANGANI CABARAN BARAT

8.1 REAKSI PEMERINTAH NEGERI NEGERI MELAYU UTARA DAN JOHOR TERHADAP TINDAKAN BARAT

1. Huraikan protokol sempadan Perjanjian Bangkok.

- ✓ *Memecahbelahkan wilayah Negeri Negeri Melayu Utara*
  - Garis sempadan berasaskan legeh dan lembah sungai
  - Bermula dari utara muara Sungai Perlis di sebelah barat
  - Berakhir di muara Kuala Tabal di sebelah Timur
  - Pulau Langkawi dan pulau pulau dibahagian selatan menjadi kepunyaan British
  - Pulau Terutau dan pulau pulau bahagian utara menjadi milik siam.

2. Jelaskan reaksi pemerintah terhadap Perjanjian Bangkok.

- ✓ *Perlis*
  - Kehilangan wilayah Pujoh
  - Raja Syed Alwi Jamalullai mebantah keputusan tersebut.
  - Wilayah Pujoh sepatutnya sebahagian Perlis
- ✓ *Kedah*
  - Kehilangan wilayah Sadao, Setul, Pulau Terua, Butang dan pulau sekitar.
  - Sultan Abdul Hamid Halim Shah berasa tersinggung
  - Tidak dibawa berunding.
  - Baginda menegaskan pembahagian sepatutnya mengikut kriteria sempadan sedia ada.
- ✓ *Terengganu*
  - Tidak dapat diterima
  - Sultan Zainal Abidin III mengecam tindakan

- Menegaskan Siam tidak ada sebarang kuasa ke atas Terengganu
- Penghantaran emas sebagai tanda persahabatan bukan ajajahan
- Mengemukakan bantahan kepada Gabenor Negeri Negeri Selat.

- ✓ *Kelantan*
  - Sultan Muhammad IV menolak Perjanjian Bangkok
  - Berasa kecewa dengan tindakan menyerahkan wilayah Tabal kepada Siam.

3. Huraikan kewibawaan Temenggung Daeng Ibrahim.

- ✓ *Menjaga keselamatan perairan*
  - Memastikan perairan sentiasa selamat
  - Memperoleh hadiah pedang keemasan daripada Ratu Victoria
  - Penghargaan mewujudkan keamanan perairan.
- ✓ *Bandar Iskandar Puteri*
  - Memindahkan pusat pentadbiran Johor
  - Dari Teluk belanga, singapura ke Tanjung Puteri
  - Ibu negeri Johor dinamakan Bandar Iskandar puteri
- ✓ *Memodenkan pentadbiran negeri*
  - Mengasaskan birokrasi moden
  - Sistem tradisional diperkukuh
- ✓ *Mengeksploitasi hasil hutan*
  - Getah perca dijual kepada pedagang British
  - Monopoli Johor – Perdagangan getah perca
- ✓ *Memperkenalkan sistem kangcu*
  - Mengalakkan kemasukkan orang Cina untuk tanaman gambir dan lada hitam
  - Pengeluar gambir dan lada hitam terkemuka

8.2 TINDAKAN RAJA MELAYU DALAM MENANGANI CABARAN BARAT

4. Senaraikan tindakan Raja Melayu dalam menanggapi cabaran barat.

- ✓ Tuntutan Durbar
- ✓ Diplomasi menanggapi tekanan British
- ✓ Keengganan menerima Penasihat British
- ✓ Menggubal Undang Undang Tubuh
- ✓ Raja menerajui pemodenan negeri

5. Jelaskan tentang tuntutan Raja Melayu melalui Durbar.

- ✓ *Kuala Lumpur 1903*
  - Sultan Idris Murshiidul Adzam Shah, Sultan Perak kritik pemusatan kuasa Residen British
  - Yamtuan Besar Negeri Sembilan menuntut Bahasa Melayu menjadi Bahasa rasmi persekutuan
- ✓ *Pekan, Pahang 1931*
  - Sultan Perak mendesak kuasa pemerintahan dikembalikan kepada Raja Raja Melayu.
- ✓ *Klang, Selangor 1937*
  - Yamtuan Besar Negeri Sembilan, meminta British memberi peluang perkhidmatan kepada buruh dari alam melayu, seperti orang Jawa
  - Sultan Pahang, desak british beri perhatian kepada orang Melayu yang tiada kerja dan tanah
- ✓ *Seri Menanti, Negeri Sembilan*
  - Sultan Selangor mencadang Malay Girls College untuk memartabatkan Pendidikan golongan wanita

6. Huraikan usaha diplomasi menanggapi tekanan British.

- ✓ *Diplomasi Sultan Abu Bakar*
  - Menubuhkan Lembaga Penasihat Johor di London
  - Mengadakan hubungan baik dengan Kerajaan Negeri-Negeri Selat
  - Menemui Ratu Victoria di England

- ✓ Diplomasi Sultan Zainal Abidin
  - Kebijaksanaan dalam rundingan
  - Menandatangani Perjanjian British-Terengganu 1910

7. Huraikan kenggan Raja Melayu menerima Penasihat British.

- ✓ *Penasihat British Perlis*
  - Meadow Frost
  - British dan Perlis tidak terikat dengan perjanjian.
- *Perjanjian Perlis-British ditandatangani*
- ✓ *Penasihat British Kedah*
  - W.G Maxwell
  - Keengganan menerima beliau menimbulkan konflik dengan Majlis Mesyuarat Negeri
  - Konflik membawa kepada Perjanjian Kedah-British
  - Secara rasmi menjadi negeri naungan British
- ✓ *Penasihat British Kelantan*
  - J.S Mason
  - Tidak menerima Perjanjian Bangkok
  - British berunding mewujudkan perjanjian lain.
  - Perjanjian antara British dan Kelantan 1910
- ✓ *Penasihat British Terengganu*
  - Enggan menerima Penasihat British
  - Hanya menerima wakil British
  - Berlaku Perjanjian Terengganu-British 1919
  - Membolehkan status Wakil British menjadi Penasihat British'

8. Jelaskan tentang Undang Undnag Tubuh yang digubal.

- ✓ *Undang Undang Kerajaan Johor*
  - Mengandungi 64 fasal
  - Sultan tidak boleh menyerahkan negeri kepada kuasa asing
  - Agama Islam sebagai agama rasmi selama lamanya.
  - **Kepentingan**; menyediakan asas kukuh mengimbangi kuasa British dan identiti negeri.
  - Membentuk kerajaan yang berteraskan demokrasi

- ✓ *Undang Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu*
  - Itqan Al-Muluk Bi Ta'dil Al-Suluk
  - Soal kuasa sultan, tugas pembesar, kesetiaan rakyat dan peraturan dalam negeri
  - Terengganu merupakan kerajaan Melayu Islam
  - Islam merupakan asas perundangan negeri
  - **Kepentingan**; memantapkan pentadbiran dan memelihara kedaulatan negeri.
  - Mengukuhkan perpaduan dalam kalangan raja, pembesar dan rakyat.

9. Jelaskan tentang pemodenan negeri yang diterajui.

- ✓ *Pemodenan Johor*
  - Aspek pentadbiran, kewangan, undnag-undang, pelajaran, kesihatan, tanah, polis dan tentera
  - Penubuhan pelbagai jabatan oleh Sultan Abu Bakar membuat kerjasama dengan Dato' Jaafar bin Muhammad, Dato' Mohamad Salleh bin Perang, Dato' Muhammad Ibrahim Munsi
  - Sultan Abu Bakar "Bapa Pemodenan Johor"
  - Pemodenan Kedah
  - Sultan Abdul Hamid Halim Shah "Bapa Kedah Moden"
  - Mewujudkan Jabatan Perbendaharaan

- Jabatan Tanah dan ukur, Jabatan Audit, Pejabat Besar Pos dan Telekom, Mahkamah Keadilan dan Pasukan Polis Kedah

- ✓ *Pemodenan Terengganu*
  - Sultan Zainal Abidin III menubuhkan Jemaah Mesyuarat Kerajaan dan Jemaah Menteri
  - Pejabat Setiausaha Kerajaan, Pejabat Perbendaharaan
  - Pejabat Persuruhjaya Keadilan, Pejabat Agama dan Pelajaran
  - Pejabat Kerja Raya dan Pejabat Persuruhjaya Hutan

8.3 USAHA PEMBESAR MELAYU DALAM PEMODENAN NEGERI

10. Jelaskan usaha pembesar untuk memodenkan negeri.

- ✓ *Pembangunan sosioekonomi*
  - Long Jaafar – negeri Melayu sebagai pengeluar bijih timah, membina sekolah Melayu Matang
  - Ngah Ibrahim – membangunkan ekonomi bangsa, mempelajari pentadbiran moden
- ✓ *Pembangunan pertanian*
  - Wan Muhammad Saman – mencetus idea membina terusan Alor Star ke kaki Gunung Jerai
  - Menyebabkan banyak tanah dibuka untuk penanaman padi
- ✓ *Pembangunan bandar*
  - Dato' Muhammad Salleh bin Perang – melukis peta lengkap negeri Johor
  - Mengasas pembukaan Bandar Maharani (Muar), Endau dan Bandar Penggaram (Batu Pahat)
- ✓ *Pentadbiran dan Pendidikan*
  - **Dato' Jaafar bin Muhammad** – mengarahkan bendera Union Jack dikibarkan lebih rendah, mewajibkan pegawai British memakai pakaian rasmi kerajaan Johor
  - **Dato' Muhammad Ibrahim Munsi** – Penubuhan jabatan pelajaran, Jawatankuasa Pelajaran terdiri daripada

- tokoh birokrat, agama dan masyarakat, Pendidikan wajib kepada kanak-kanak.
- **Dato' Abdul Rahman Andak** – Mengawal hubungan Johor dan British, Penubuhan Pakatan Belajar Mengajar Pengetahuan Bahasa
  - **Syeikhul Islam Terengganu** – Memberi nasihat dan semangat perjuangan kepada Sultan, terlibat dalam penggubalan undang-undang bagi Kerajaan Terengganu
  - ✓ *Ahli Majlis Mesyuarat persekutuan*
    - Ahli Majlis Mesyuarat Persekutuan – Golongan Bangsawan
    - Menuntut Pembentukan Rejimen Askar Melayu Diraja
    - Membuka lebih banyak peluang pekerjaan kepada anak watan
  - ✓ *Kepimpinan di Sarawak dan Sabah*
    - Datuk Hakim Imam Abang Haji Murshidi
    - Memainkan peranan penting dalam pentadbiran Dinasti Brooke, hal berkaitan umat Islam
    - Orang Kaya-kaya Haji Mohammad Arshad
    - Membantu Pegawai Daerah
    - Menjaga keamanan, mengutip cukai, mengurus hal tanah, pertanian
  - ✓ *Rejimen Askar Melayu Diraja*
    - Penubuhan melalui desakan dalam Durbar tentang keperluan pasukan bersenjata
    - Kompeni percubaan diwujudkan sebelum menjadi Rejimen Askar Melayu
  - ✓ *Pegawai Tadbir Melayu*
    - Skim Perkhidmatan Tadbir Melayu
    - Melatih orang Melayu dalam pentadbiran negeri
  - ✓ *Mempertahan Institusi Beraja*
    - Kebolehan bersiplomasi oleh Raja
    - Namun nasihat British mesti diterima

8.4 KEBERKESANAN PERANAN PEMERINTAH TEMPATAN DALAM MENANGANI CABARAN BARAT

11. Nyatakan keberkesanan peranan pemerintah tempatan.

- ✓ *Kemakmuran negeri*
  - Pemodelan dan kemajuan Johor
  - Menarik ramai pelabur asing ke Johor
  - Kemajuan perlombongan bijih timah, pentadbiran, pelabuhann, hasil bumi
- ✓ *Melambatkan perluasan kuasa*
  - Penggubalan Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor dan Undang-Undang bagi Diri Terengganu
- ✓ *Kemajuan Pendidikan*
  - Pendidikan bukan fokus British
  - Sultan mendesak mengenai kepentingan Pendidikan anak watan melalui Durbar